

Anna Åkerberg
Utvecklare bibliotek
040-675 37 39
Anna.U.Akerberg@skane.se

YTTRANDE

Datum 2018-09-20
Dnr 1801903

1 (4)

Yttrande över utkast ”Från ord till handling – På väg mot en nationell biblioteksstrategi”

Sammanfattning

Region Skånes yttrande fokuserar på de skrivningar i utkastet till strategin som tar upp uppgifter för den regionala biblioteksverksamheten och på de problembeskrivningar och förslag som berör folkbibliotekens kapacitet att, utifrån bibliotekslagens bestämmelser, samverka och höja kvaliteten i verksamheten. Region Skåne lämnar inga synpunkter på de åtgärder som rör forsknings-, skol- och specialbibliotek.

Region Skåne välkomnar en stärkt nationell och regional samverkan där nationella utvecklingslinjer med utgångspunkt i bibliotekens kapacitet att uppfylla bibliotekslagens tas fram gemensamt och där rollfördelningen tydliggörs i dialog. De regionala biblioteksverksamheterna kan i en sådan dialog bidra med kompetens kring kommunbibliotekens förutsättningar och behov i respektive region.

Region Skånes uppfattning är att det är gynnsamt både för de enskilda kommunerna och för den svenska biblioteksutvecklingen i stort att kommunbiblioteken i dialog med huvudmännen och andra aktörer i lokalsamhället kan definiera sin roll och sitt sätt att uppfylla sitt uppdrag. Region Skåne anser att en nationell biblioteksstrategi i huvudsak borde fokusera på de resurser, den stödstruktur och den kompetensutveckling som är gynnsam att samverka kring nationellt eller som lämpligast kan hanteras av en nationell biblioteksfunktion. Region Skåne önskar att sekretariatet för nationell biblioteksstrategi i det fortsatta arbetet fokuserar på att utreda förslagen om nationella biblioteksfunktioner.

Region Skånes synpunkter rör i huvudsak fyra områden:

1. Kompetensutveckling
2. Nationella biblioteksfunktioner
3. Stärkt nationell och regional samverkan
4. Regionala biblioteksuppgifter

Region Skånes ställningstagande

Kompetensutveckling

Mycket av bibliotekens kompetensutveckling och kunskapsdelning bedrivs bäst lokalt på arbetsplatserna. Då säkerställs att kompetensutvecklingen utgår från ett reellt och upplevt behov i verksamheten och att de nya kunskaperna används. Inom vissa områden kan det dock finnas fördelar med att anordna gemensamma utbildningar regionalt och/eller att samordna kompetensutvecklingen nationellt. Det kan också handla om att erbjuda gemensamma nationella läresurser som kan anpassas och användas lokalt. Region Skåne välkomnar en gemensam nationell struktur för kompetensutveckling kopplad till nationella utvecklingslinjer och inom de områden som är gemensamma för många bibliotek och/eller för bibliotekspersonal med liknande funktioner. Stärkta samarbeten och samverkan med forsknings- och utbildningsinstitutionerna där utbyte mellan forskning och profession kan ske är positivt och det vore intressant att utreda möjligheten att upphandla vissa uppdragsutbildningar för bibliotekspersonal nationellt.

Nationella biblioteksfunktioner

Region Skåne instämmer i utkastets problembeskrivning av nationalbibliotekets otydliga roll och ser positivt på flera av de nationella biblioteksfunktioner som föreslås i utkastet till strategi. För att hantera dessa nationella funktioner behövs en ny nationell biblioteksmyndighet med tillräckliga resurser, ett tydligt uppdrag och en väl utvecklad kommunikation med alla bibliotekssektorer. Myndigheten ska bland annat ges ansvar att bygga upp en nationell bibliotekswebb med ingångar till nationellt finansierade digitala tjänster, katalog och e-boksbestånd på ett liknande sätt som har gjorts i flera andra länder, bland annat Danmark. En nationell digital struktur med nationellt finansierat innehåll, skulle frigöra tid och resurser för kommunbiblioteken att fokusera på kärnuppdraget. Den skulle också skapa bättre förutsättningar för en likvärdig tillgång för alla till digitala resurser samt verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas.

Den nationella biblioteksmyndigheten ska ha ett tätt samarbete med övriga myndigheter och verksamheter med nationella biblioteksuppgifter rörande t ex mångspråk, tillgänglighet och läsfrämjande för att kunna analysera och agera samfällt kring utvecklingsbehov och för att kunna ge råd och den information som bibliotekspersonal behöver för att kunna utföra sitt uppdrag med hög kvalitet. En nationell biblioteksmyndighet ska också kunna bidra till att sprida forskning och stimulera till att pröva nya metoder inom

biblioteksrådet. Myndigheten ska också vara en rådgivande instans när det gäller till exempel biblioteksjuridik och IT-säkerhet.

Stärkt nationell och regional samverkan

Region Skåne välkomnar en stärkt nationell och regional samverkan där nationella utvecklingslinjer med utgångspunkt i bibliotekens kapacitet att uppfylla bibliotekslagen tas fram gemensamt och där rollfördelningen tydliggörs i formaliserad dialog. I en sådan dialog ska samtliga relevanta myndigheter och verksamheter med nationella biblioteksfunktioner delta. De regionala biblioteksverksamheterna kan i en sådan dialog förmedla behov hos kommunbiblioteken i respektive region. Utifrån behoven kan sedan forskningsunderlag eller annan information tas fram eller kompetensutveckling planeras. En förstärkt samverkan gör det lättare att gemensamt förmedla beskrivningar av vad ett modernt bibliotek kan vara och motverka en alltför traditionell bild av biblioteken som enbart utlåningsställen för böcker. Utrymmet för biblioteken att spela en tyngre roll för att stärka demokratin kan bli större.

Regionala biblioteksuppgifter

En stor del av Region Skånes arbete med biblioteksutveckling handlar om att stötta lokal utveckling i kommunerna. Region Skånes erfarenhet är att den dialog och de regionala samarbeten och partnerskap som Kultursamverkansmodellen ger möjlighet till är starka framgångsfaktorer här. Kultursamverkansmodellen har bidragit till att synliggöra biblioteken i en bredare kultur- och samhällspolitisk kontext. Genom kultursamverkansmodellen får de regionala biblioteksverksamheterna också kunskaper om det regionala och kommunala sammanhang som biblioteken verkar i. Dessa kunskaper kan de regionala biblioteksverksamheterna bidra med i dialog och samverkan med den nationella nivån.

Region Skåne avstyrker de förslag som pekar på en starkare nationell styrning av de kommunala och landstingskommunala verksamheterna. Det är varken enkelt eller önskvärt att i en nationell strategi peka ut var biblioteksverksamhetens gränser går i detalj. Det är till exempel upp till kommunerna att avgöra om det finns ett värde i att låna ut annat än medier i bibliotekslokalerna. Det viktiga är att verksamheten bidrar till att uppfylla uppdraget i lagen och att strategin ger utrymme för lokala och regionala anpassningar och prioriteringar.

Att kräva att all biblioteksverksamhet ska utgå från de egna samlingarna blir starkt begränsande. Samlingarna är, jämte personalen, sannolikt folkbibliotekens viktigaste resurser i arbetet med flera delar av uppdraget men lämpar sig inte lika väl eller inte alls som utgångspunkt i andra. Folkbibliotekens verksamhet handlar idag även om att vara lotsar i människors internetanvändning och förmedla informationsresurser som inte finns i de egna samlingarna. De bidrar till lärande utifrån lokalsamhällets

behov och är mötesplats och brygga mellan människor med olika bakgrunder, kunskaper och åsikter.

Region Skånes erfarenhet är att bibliotekspersonal behöver reflektera och i samverkan med andra aktörer i lokalsamhället pröva sig fram för att prioritera, hitta rätt vägar att utföra uppdraget och verkligen nå fram till målgrupperna med litteratur- och läsfrämjande, med att främja demokratiska samtal och höja människors förmåga till kritisk analys och källkritik. Här kan de regionala biblioteksverksamheterna bidra med kunskap och stöd. Region Skånes uppfattning är att projektformen och möjligheten till extern finansiering, till exempel med medel från regional biblioteksverksamhet, på ett effektivt sätt gynnar reflektion och prövande arbetsätt. Region Skåne anser att uttrycket ”projektträsket” är onyanserat och olämpligt.

I Ds 2017:8 ”Kultursamverkan för ett Sverige som håller ihop - Framtida inriktning och utvecklingsmöjligheter för kultursamverkansmodellen” berörs avvägningen mellan decentraliserad medelsfördelning, som kultursamverkansmodellen är ett exempel på, och behovet av nationell samverkan och samordning. Departementet hänvisar till arbetet med nationell biblioteksstrategi som förväntas vara ett underlag för en framtida bedömning av konsekvenserna för den regionala biblioteksverksamhetens roll inom kultursamverkansmodellen. Region Skåne kan inte se att utkastet till biblioteksstrategi som det idag är formulerat utgör ett sådant underlag. Region Skåne avstyrker förslagen att genomföra förändringar i strukturen eller uppdraget för den regionala biblioteksverksamheten på nuvarande grunder.

En fungerande nationell biblioteksmyndighet är en förutsättning för en väl utvecklad nationell dialog med den regionala biblioteksverksamheten i landet.

Yttrandet har beretts gemensamt av Regionsamverkan Sydsveriges kulturutskott. Regionsamverkan Sydsverige är ett samarbetsorgan för Sveriges sex sydligaste regioner. Vi arbetar för långsiktigt hållbar utveckling för Sydsverige genom strategiskt kunskapsutbyte och främjande av interregionala och interkommunala samarbeten.

Maria Ward
Ordförande

Gitte Grönfeld Wille
Kulturchef